

Annamari Korhonen, Maija Hirvonen, Dorothée Kraus

Tampereen yliopisto

Jaetun havaintotilan rakentaminen visuaalisesti epäsymmetrisessä vuorovaikutuksessa: näkövammaisen kollegan osallistuminen hybridikokoukseen

Hybridikokouksessa keskustelun aiheeksi nostetut tai keskustelua tukevat esitysmateriaalit esitetään yleensä videokokousohjelmassa jaettuna näkymänä. Käytännössä materiaali näkyy usein monipaikkaisesti etäkokoukseen liittyneiden osallistujien omissa näyttölaitteissa sekä fyysisessä lähikokoustilassa suurikokoisella näytöllä tai kankaalla, josta kaikkien kasvokkaiseen tilaisuuteen osallistuvien oletetaan pystyvän seuraamaan keskustelua tai esitystä. Tarkastelemme esitelmässä suomalaisen asiantuntijaorganisaation tilannetta, jossa hybridikokouksen muodostavat kaksi työpaikan neuvotteluhuoneessa kokoontuvaa osallistujaa sekä yksi etäosallistuja. Toinen lähiosallistujista on heikkonäköinen, muut näkeviä; kaikki työskentelevät samassa organisaatiossa ja ovat tottuneet tekemään keskenään yhteistyötä. Heikkonäköinen kollega on tilanteessa kokouksen koollekutsuja ja johtaa keskustelua. Hän ei kuitenkaan näe suurelle kankaalle heijastettua esitysmateriaalia, mikä johtaa etenkin kokouksen alussa tarpeeseen selvittää, onko tarkasteltavaksi avattu oikea materiaali. Materiaalin on kokoukseen jakanut etäosallistuja.

Analysoimme videoaineistoon perustuen multimodaalisesti toimintajaksoa, jossa yhdistyvät kasvokkainen keskustelu, etäkokousteknologiavälitteinen keskustelu sekä digitaalinen teksti. Lisäksi analysoimme osallistumiskehikkoa, jossa kiinnostavana näyttäytyy näkevän lähiosallistujan rooli heikkonäköisen osallistujan näköaistia kompensoivana avustajana. Näkövammaisen osallistujan valitsee hänelle kyseisen roolin, mutta hän omaksuu sen myös itse, ja avuntarpeen toistuessa tarjoutuu avuksi myös ilman kehotetta.

Tarkastelemme sekä kielellisiä että multimodaalisia resursseja, joilla avustustilannetta muotoillaan. Tutkimuksemme lisää tietoa avun pyytämisestä ja tarjoamisesta vuorovaikutuksessa (Kendrick & Drew 2016), sosiaalisesti jaetusta ja/tai hajautetusta tiedonkäsittelystä ja havaitsemisesta vuorovaikutuksessa (esim. Due 2021; Korhonen & Hirvonen 2021) sekä visuaalisesti epäsymmetrisestä vuorovaikutuksesta (esim. Hirvonen & Schmitt 2018; Due 2024), joka tässä tilanteessa on selkeästi näkökeskeistä (ocularcentric, Due 2023). Visuaalisesti epäsymmetrisen vuorovaikutuksen tutkimus on toistaiseksi painottunut sokeiden osallistujien analyysiin, ja heikkonäköiset osallistujat ovat jääneet vähälle huomiolle. Pyrimme nyt täyttämään tätä tutkimusaukkoa.

Analysoitava videoaineisto on kerätty syksyllä 2025 osana työelämän vuorovaikutukseen ja teknologian käyttöön keskittyvää EU-rahoitteista *NewWorkTech-*

tutkimus- ja innovaatiohanketta (2024–2027). Hankkeessa pyritään etnografisin ja vuorovaikutustutkimuksen menetelmin tunnistamaan ja edelleen kehittämään onnistuneita käytänteitä ja näin löytämään tapoja poistaa esteitä, joita mm. näkövammaiset työelämässä kohtaavat. Nyt tarkasteltavana oleva aineisto-ote on osa kokonaisuutta, joka tallennettiin toimistotyöpaikalla Suomessa kolmena eri päivänä. Kokonaisuus sisältää videotallenteiden lisäksi valokuvia, kenttämuistiinpanoja ja haastattelun.

References

- Due, B. L. (2021). Distributed perception: Co-operation between sense-able, actionable, and accountable semiotic agents. *Symbolic Interaction* 44 (1), 134–162.
- Due, B. L. (2023). Ocularcentric participation frameworks: Dealing with a blind member's perspective. Teoksessa *Ethnomethodological Conversation Analysis in Motion: Emerging Methods and New Technologies*, 63–82. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003424888-5>
- Due, B. L. (toim.) (2024). *The Practical Accomplishment of Everyday Activities Without Sight*. Oxford: Routledge.
- Hirvonen, M., & Schmitt, R. (2018). Blindheit als Ressource : Zur professionellen Kompetenz eines blinden Teammitglieds bei der gemeinsamen Anfertigung einer Audiodeskription. *Gesprächsforschung* 19, 449–477.
<http://www.gespraechsforschung-online.de/2018.html>
- Kendrick, K. H., & Drew, P. (2016). Recruitment: Offers, Requests, and the Organization of Assistance in Interaction. *Research on Language and Social Interaction* 49 (1), 1–19.
<https://doi.org/10.1080/08351813.2016.1126436>
- Korhonen, A., & Hirvonen, M. (2021). Joint creative process in translation: Socially distributed cognition in two production contexts. *Cognitive Linguistic Studies* 8 (2), 251–276.